

**TALABALARNI AXBOROT VA TAHLILIY KOMPETENTLIGINI
RIVOJLANTIRISHDA AXBOROT-KOMMUNIKATSIYA
TEKNOLOGIYALARINING O'RNI**

Mallaboyev Nosirjon Murodullayevich, dotsent

Namangan Davlat Texnika Universiteti

Qosimova Zulfiyaxon Mo'minovna, o'qituvchi

Uchqo'rg'on sanoat va texnologiya texnikumi

***Annotatsiya:** Ushbu maqolada talabalarni AKT vositalari orqali ushbu ko'nikmalarni shakllantirishning samarali usullari, zamonaviy texnologiyalarning o'quv jarayonidagi ahamiyati va ulardan foydalanishning afzalliklari yoritilgan. Shuningdek, AKTdan foydalanish orqali talabalar mustaqil fikrlash, kreativlik va tahliliy yondashuv qobiliyatlarini rivojlantirish imkoniyatlari muhokama qilinadi. Tadqiqot natijalari esa talabalarining axborot va tahliliy kompetentligini oshirishga yo'naltirilgan muhim tavsiyalarni o'z ichiga oladi.*

**РОЛЬ ИНФОРМАЦИОННО-КОММУНИКАЦИОННЫХ ТЕХНОЛОГИЙ
В РАЗВИТИИ ИНФОРМАЦИОННОЙ И АНАЛИТИЧЕСКОЙ
КОМПЕТЕНТНОСТИ СТУДЕНТОВ**

Маллабоев Носиржон Муродуллаевич, доцент

Наманганский государственный технический университет

Косимова Зулфияхон Муминовна, преподаватель

Учкурганский техникум промышленности и технологий

***Аннотация:** В данной статье рассматриваются эффективные методы формирования указанных навыков у студентов с помощью ИКТ, значимость современных технологий в учебном процессе и преимущества их использования. Также обсуждаются возможности развития у студентов навыков самостоятельного мышления, креативности и аналитического подхода посредством применения ИКТ. Результаты исследования включают важные*

рекомендации, направленные на повышение информационной и аналитической компетентности студентов.

THE ROLE OF INFORMATION AND COMMUNICATION TECHNOLOGIES IN THE DEVELOPMENT OF STUDENTS' INFORMATIONAL AND ANALYTICAL COMPETENCE

Mallaboyev Nosirjon Murodullayevich, Associate Professor

Namangan State Technical University
e-mail: mnosirjon07@gmail.com

Qosimova Zulfiyaxon Muminovna, Lecturer

Uchkurgan Technical College of Industry and Technology
e-mail: zulfiyaqosimova7882@gmail.com

***Annotation:** This article examines effective methods for developing these skills in students through the use of ICT tools, the significance of modern technologies in the learning process, and the advantages of their application. Additionally, it discusses the opportunities for fostering independent thinking, creativity, and an analytical approach in students through the use of ICT. The research findings include important recommendations aimed at enhancing students' information and analytical competence.*

Axborot-kommunikatsiya texnologiyalari (AKT) bugungi kunda talabalarni axborot va tahliliy kompetentligini rivojlantirishda muhim rol o'ynaydi. AKT talabalarga turli xil axborot manbalariga kirish, uni tahlil qilish, qayta ishlash va taqdim etish imkoniyatini beradi. Quyida AKTning talabalarni axborot va tahliliy kompetentligini rivojlantirishdagi o'rnini batafsil ko'rib chiqamiz:

1. Kengroq axborotga kirish:

- ❖ Internet: Internet orqali talabalar dunyoning har qanday burchagidan axborotga kirish imkoniyatiga ega.
- ❖ Onlayn kutubxonalar: Talabalarga elektron kitoblar, maqolalar, ilmiy ishlar va boshqa resurslarga kirish imkoniyatini taqdim etadi.
- ❖ Ma'lumotlar bazalari: Talabalarga ilmiy tadqiqotlar uchun kerakli ma'lumotlar

bazalariga kirish imkoniyatini beradi.

❖ Ochiq ta'lim platformalari: Khan Academy, Coursera, edX kabi platformalar talabalarga turli xil sohalarda bepul ta'lim olishlari imkonini beradi.

2. Axborotni tahlil qilish va qayta ishlovchi vositalar:

❖ Qidiruv tizimlari: OpenAI, Bing, DuckDuckGo kabi qidiruv tizimlari talabalarga kerakli axborotni samarali topishga yordam beradi.

❖ Ma'lumotlarni vizualizatsiya qilish vositalari: Excel, Tableau, Power BI kabi vositalar talabalarga ma'lumotlarni grafiklar, jadvallar va boshqa shakllarda ko'rsatishga yordam beradi.

❖ Ma'lumotlar tahlil dasturlari: SPSS, R, Python kabi dasturlar talabalarga katta hajmdagi ma'lumotlarni tahlil qilishga yordam beradi.

❖ Onlayn tahrir dasturlari: OpenAI Docs, Microsoft Word kabi dasturlar talabalarga matnlarni tahrirlash, formatlash va hujjatlar yaratishga yordam beradi.

3. Hamkorlik va kommunikatsiyani rivojlantirish:

❖ Onlayn muhokama platformalari: Talabalar bir-biri bilan fikr almashish, savol-javob qilish, guruhli loyihalarni amalga oshirish uchun forumlar, chatlar va boshqa platformalardan foydalanishlari mumkin.

❖ Video konferentsiya dasturlari: Zoom, Skype, OpenAI Meet kabi dasturlar talabalarga masofadan turib birgalikda ishlash imkonini beradi.

❖ Ijtimoiy tarmoqlar: Talabalar ijtimoiy tarmoqlar orqali axborotni bo'lishish, fikr almashish, guruhli loyihalarni muhokama qilish uchun foydalanishlari mumkin.

4. O'qitish va Mashg'ulotlar:

❖ Onlayn kurslar va treninglar: Talabalar axborot va tahliliy kompetensiyalarni rivojlantirish bo'yicha onlayn kurslarga qatnashishlari mumkin.

❖ Interaktiv o'quv materiallari: Talabalar o'rganish jarayoniga jalb qiladigan interaktiv o'quv materiallari yaratish mumkin.

❖ Onlayn o'quv platformalari: Moodle, Canvas, Blackboard kabi platformalar talabalarni o'rganish jarayoniga jalb qilish, ularga o'quv materiallariga kirish imkonini berish va o'zlashtirish darajalarini baholashga yordam beradi.

5. O'zlashtirishni Shakllantirish:

❖ Shaxsiylashtirilgan o'rganish: Talabalar o'zlarining o'rganish tezligiga va o'rganish uslublariga moslashish imkoniyatiga ega bo'ladilar.

❖ Doimiy o'rganish: Talabalar o'z bilimlarini doimiy ravishda yangilab turishlari mumkin.

❖ Mustaqil o'rganish: Talabalar o'z bilimlarini o'zlashtirishda mustaqil bo'ladilar.

❖ AKT talabalarni axborot va tahliliy kompetentligini rivojlantirishda muhim rol o'ynaydi. AKT talabalarga turli xil axborot manbalariga kirish, uni tahlil qilish, qayta ishlash va taqdim etish, hamkorlik va o'zlashtirish imkoniyatini beradi.

❖ Shuning uchun ta'lim tizimi AKTni o'quv jarayoniga samarali integratsiya qilish, talabalarni AKTdan foydalanishga o'rgatish va ularning axborot va tahliliy kompetentligini rivojlantirishga qaratilgan dasturlarni yaratishga e'tibor qaratishi kerak. Ta'lim jarayonida zamonaviy axborot-kommunikatsiya texnologiyalaridan samarali foydalanish, axborotli, ijtimoiy, kasbiy axborotlar bilan ishlash oshishiga, talabalarning kasbiy axborotlar bilan ishlash kompetensiyalarni bosqichma-bosqich rivojlantirishiga, o'qitishning qulayligiga erishilishiga olib keladi. Axborot bilan ishlash tizimi shiddat bilan shakllanib ketayotgan bir paytda bo'lajak pedagoglarni bunga mutonosib jalb qilish zarur. O'zbekiston Respublikasining Ta'lim to'g'risidagi qonunida o'qitishning ilg'or shakllari va yangi pedagogik texnologiyalarni, ta'limning axborot vositalarini o'quv jarayniga joriy etish, ta'limda zamon bilan hamnafas ta'lim texnologiyalarini yaratishni taqozo etadi. Ilmiy texnika yutuqlari va ilg'or tajribalarga asoslangan texnika, texnologiya, boshqaruv va mehnatni tashkil etish kabi sohalardagi yangiliklarning qo'llanilishi innovatsiyani aks ettiradi. Innovatsiya–yangilanishni, o'zgarishni amaliyotga joriy etish jarayoni va faoliyati bo'lib, ingliz tilidan tarjima qilinganda innovatsiya kiritilgan yangilik ixtiro degan ma'nolarni anglatadi. O'quv jarayonida axborot-kommunikatsiya texnologiyalaridan foydalanish foydalanuvchilarning tafakkur ko'nikmalarini va murakkab vazifalarni hal qilish malakalarini rivojlantirishning yangi yo'llarini ochib beradi, ta'limni faollashtirish uchun prinsipial yangi imkoniyatlarni taqdim qiladi.

Axborot-kommunikatsiya texnologiyalari ta'lim oluvchining xatti-harakatiga zudlik bilan javob berish, turli toifadagi ta'lim oluvchilar uchun materialni takrorlash, tushuntirish, puxtarroq tayyorgarlikka ega bo'lgan ta'lim oluvchilar uchun yanada murakkab va o'ta murakkab materialga o'tish imkoniyatini ta'minlaydi. Bunda ta'lim va innovatsion tadqiqotlar, individual sur'atlarda o'qitish oson va tabiiy tarzda amalga oshiriladi. Axborot-kommunikatsiya texnologiyalarining pedagogik axborot ta'lim muhiti– bu talaba, pedagog va axborot texnologiyalari vositalari o'rtasidagi o'quv axborotli xatti-harakatlar jarayoni paydo bo'lishi va rivojlanishiga imkon beruvchi shart – sharoitlari majmuasi hamda muayyan fanlar bo'yicha predmetli mazmuni muhiti komponentlari, namoyish qiluvchi jihozlar, dasturiy vositalar va tizimlar, o'quv ko'rgazmali va boshqalar, jamlangan sharoitda talabaning faol bilish faoliyatini shakllantirish jarayonidir. Axborot kompetentligi rivojlantirish jarayoniga komponentlarning kiritilishi o'rganilayotgan til mamlakatining tarixi, madaniyati, ijtimoiy-madaniy an'analari, milliy dunyoqarashi xususiyatlariga oid masalalarni kiritish zarurligini e'tirof etishga olib keldi. Dars beruvchining kreativligi va kompetentligi bilan birgalikda uning dars berish maxorati tarkibida interfaol metodlar va treyninglarning mavjud bo'lishi xam ta'lim beruvchi xam ta'lim oluvchi uchun qiziqarli zerikarsiz bo'lishi, talabalarning o'z soxasi bo'yicha bilimlarini chuqur va qiziqish bilan egallashida va mustaqil izlanishlar olib borishi va o'z ustida ijod qilishiga olib keladi. Bu esa davlat va jamiyat qurishda zamon tendensiyalari mos rivojlanishga olib kelishi shubxasizdir. Dunyoda integrativ ta'limning rivojlanishi ijtimoiy hamda axborot-kommunikatsiya bilan o'zaro tizimli aloqadorligi, ilmfanning istalgan yo'nalishida kuzatilayotgan integrativ jarayonlarning barchasi jamiyatning zamonaviy ta'lim oldiga qo'ygan talablarini qondirishga qaratilgan o'quv-tarbiya jarayoning samarasini belgilaydi. Bugungi kunda talabalarimiz zamonaviy fikrlay olishi, Integrativ yondashuv asosida bo'lajak o'qituvchilarni axborot kompetentligini rivojlantirishi, ta'lim jarayonida axborot kommunikatsiya texnologiyalaridan foydalanishda axborot kompetentligi tushunchasi ilmiy va o'quv jarayonida mustahkam o'rin olgan. Axborotlar bilan ishlash kompetensiya" atamasini

ishlatish dars berishdagi axborotlar bilan ishlash yondashuv bilan hamda urg'uni

Xulosa o'rnida shuni aytish lozimki, talaba-yoshlarning ijodkorlik faoliyatida axborot va pedagogik texnologiyalari va innovatsion texnologiyalarni joriy etish va qo'llash imkoniyatlari ahamiyati kattadir. Chunonchi, yoshlarning ongida sog'lom immunitet shakllanishida va ularning vataniga kasbiga oilasiga sodiq va vafodor fidokor va ijodkor bo'lib etishishiga asos bo'la oladi.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Murodullayevich, M. N. (2023). PROBLEMS OF ORGANIZING DISTANCE EDUCATION. *ASIA PACIFIC JOURNAL OF MARKETING & MANAGEMENT REVIEW* ISSN: 2319-2836 Impact Factor: 8.071, 12(05), 54-59.
2. Abdullaeva, N., Mamurova, F., & Mallaboev, N. (2020). Efficiency of experimental preparation use multimedia to enlarge some questions. *Экономика и социум*, (6), 11-13.
3. Murodullayevich, M. N. (2023). PROBLEMS OF ORGANIZING DISTANCE EDUCATION. *ASIA PACIFIC JOURNAL OF MARKETING & MANAGEMENT REVIEW* ISSN: 2319-2836 Impact Factor: 8.071, 12(05), 54-59.
4. Murodullaevich, M. N., & Sharifjanovna, Q. M. (2023). Stages of introduction of electronic government. *INTERNATIONAL JOURNAL OF RESEARCH IN COMMERCE, IT, ENGINEERING AND SOCIAL SCIENCES* ISSN: 2349-7793 Impact Factor: 6.876, 17(01), 15-17.
5. Murodullaevich, M. N., & Sharifjanovna, Q. M. (2023). The role of information systems in the management structure. *INTERNATIONAL JOURNAL OF RESEARCH IN COMMERCE, IT, ENGINEERING AND SOCIAL SCIENCES* ISSN: 2349-7793 Impact Factor: 6.876, 17(01), 18-21.